

NOTITIE

aan Peter Waters, Joris Gresnigt
van Piet Hein Minneché
status Definitief
versie 1.0

19-09-2008

1.1 Inleiding

Door staatssecretaris Heemskerk van Economische Zaken is afgelopen september het Actieplan 'Nederland open in verbinding' aangeboden aan de Tweede Kamer. De essentie van het Actieplan is dat meer open standaarden en open specificaties worden toegepast in het ICT-software domein. De achtergrond daarvan is het vergroten van de interoperabiliteit tussen (overheids-)organisaties en het verminderen van de afhankelijkheid van één of enkele softwareleveranciers. Het genoemde Actieplan is met grote instemming door de Tweede Kamer ontvangen.

Als eerste concrete uitwerking van het Actieplan is inmiddels, in samenspraak met gebruikers en andere belanghebbenden, een initiële lijst met open standaarden¹ opgesteld. Standaarden die op deze lijst komen te staan moeten, naast voldoen aan het criterium openheid, ook voldoen aan een aantal andere criteria. Zo moet het opnemen van een standaard daadwerkelijk een positieve invloed zal hebben op de interoperabiliteit en leveranciersafhankelijkheid binnen de Nederlandse overheid. Concreet houdt dat in dat een aantal standaarden dat reeds breed gebruikt wordt, en waarover eigenlijk geen discussie is, niet wordt opgenomen. Hierdoor wordt het mogelijk de lijst beperkt te houden en het beleid rondom de lijst gericht in te zetten. Naast de standaarden op de lijst is er dus nog een groot aantal standaarden dat wel open is, maar dat (nog) niet getoetst is of (nog) niet voldoet aan alle criteria voor opname in de lijst. Dat wil echter niet zeggen dat deze standaarden niet nuttig zijn om te gebruiken.

In de praktijk blijkt dat veel organisaties graag willen werken met open standaarden maar het soms lastig vinden te bepalen welke standaarden open zijn. Er is geen lijst van wereldwijde standaarden die getoetst zijn op openheid. Er is ook geen organisatie die een beeld heeft van openheid van alle mogelijke ICT-standaarden. Om gebruikers van standaarden tegemoet te komen biedt deze notitie een leidraad om te kunnen controleren of een beoogde standaard voldoet aan de criteria ten aanzien van openheid.

1.2 De definitie van een open standaard

Volgens de definitie in het Actieplan 'Nederland Open in Verbinding'², moeten open standaarden aan de volgende eisen voldoen:

¹ Deze lijst is te raadplegen op www.open-standaarden.nl.

² Pagina 27 van het Actieplan Nederland Open in Verbinding, Een actieplan voor het gebruik van Open Standaarden en Open Source Software bij de (semi-) publieke sector.

- De standaard is goedgekeurd en zal worden gehandhaafd door een non-profit organisatie. De lopende ontwikkeling gebeurt op basis van een open besluitvormingsprocedure die toegankelijk is voor alle belanghebbende partijen (consensus of meerderheidsbeschikking, enz.);
- De standaard is gepubliceerd en over het specificatiedocument van de standaard kan vrijelijk worden beschikt of het is te verkrijgen tegen een nominale bijdrage. Het moet voor een ieder mogelijk zijn om het te kopiëren, beschikbaar te stellen en te gebruiken om niet of tegen een nominale prijs;
- Het intellectuele eigendom – met betrekking tot mogelijk aanwezige patenten – van (delen) van de standaard is onherroepelijk ter beschikking gesteld op een “royalty-free” basis;
- Er zijn geen beperkingen omtrent het hergebruik van de standaard.

1.3 Standaardenorganisaties

Zoals gezegd bestaat er geen complete en actuele lijst met standaarden die voldoen aan bovenstaande eisen. Om voor gebruikers toch een startpunt te bieden om te kunnen achterhalen of een standaard open is, wordt aangehaakt bij een aantal standaardenorganisaties.

De hieronder genoemde standaardenorganisaties zijn zich bewust van de noodzaak van openheid van standaarden. Veel van de standaarden die ze beschikbaar stellen, voldoen dan ook aan de criteria ten aanzien van openheid zoals in het Actieplan gedefinieerd. Dat geldt echter niet voor alle standaarden die door de organisaties beschikbaar worden gesteld. Het beleid ten aanzien van openheid van standaarden is per organisatie verschillend.

Om dit te illustreren worden in deze notitie twee categorieën organisaties³ onderscheiden. Op basis van dit onderscheid kan de eindgebruiker vaststellen van welke standaarden (aangeleverd door bepaalde standaardenorganisaties) hij mag aannemen dat ze open zijn, en voor welke standaarden, aangeleverd door andere standaardenorganisaties, hij de standaarden zelf nog zal moeten controleren op openheid.

1.3.1 Categorie 1: "Actief beleid gericht op 'altijd open'"

- Standaardenorganisatie(s): W3C en Open Geospatial Consortium

Standaarden die ontwikkeld zijn door organisaties die binnen deze categorie vallen, voldoen aan de criteria ten aanzien van open standaarden en kunnen dus worden gehanteerd zonder risico op schending van het intellectuele eigendom van derden.

W3C

W3C richt zich op het creëren van webstandaarden en richtlijnen. Een compleet overzicht van de W3C standaarden kan gevonden worden op de website van W3C (<http://www.w3.org>).

Voorbeelden van standaarden van W3C zijn HTML, HTTP, CSS, XML en PNG.

³ Uitgangspunt voor de analyse van de verschillende organisaties is een rapport dat in opdracht van de Deense overheid is opgesteld door IDC: "Evaluation of Ten Standard Setting Organizations with Regard to Open Standards. Prepared for IT- og Telestyrelsen" IDC Special Study, January 2008.

Open Geospatial Consortium⁴

Het Open Geospatial Consortium is een internationale non-profit standaardorganisatie die zich met name richt op standaarden in het veld van geo-informatie en 'location-based' diensten. Een overzicht van de standaarden is te vinden op: <http://www.opengeospatial.org/standards>

Voorbeelden van standaarden van Open Geospatial Consortium zijn de OpenGIS Geography Markup Language Encoding Standard (GML) en Keyhole Markup Language (KML).

1.3.2 Categorie 2: "Beleid gericht op 'open indien mogelijk'; onderzoek de voorwaarden per specifieke standaard"

- Standaardorganisatie(s): CEN, ECMA, ETSI, ISO, ITU, NIST, OASIS, OMG en IETF.

Binnen deze categorie vallen de organisaties die standaarden beheren en beschikbaar stellen zonder garanties te geven over de openheid. Veel van de hieronder beschreven organisaties streven er wel naar standaarden te beheren die vrij zijn van intellectuele eigendomsrechten of waarbij de eigenaar van die rechten bereid is, gebruik om niet of tegen RAND⁵-voorwaarden toe te staan. Over het specificatiedocument van de standaard kan vrijelijk worden beschikt of het is te verkrijgen tegen een nominale bijdrage.

In de praktijk betekent dit dat veel van de standaarden die door deze organisaties beschikbaar worden gesteld voldoen aan de criteria ten aanzien van open standaarden. Dit gaat echter niet altijd op. In sommige gevallen zijn er wel degelijk nog eigendomsrechten die niet onherroepelijk ter beschikking worden gesteld op een "royalty-free" basis. Aangezien dit per standaard wisselend kan zijn, wordt de gebruiker aangeraden op dit punt navraag te doen. Een bekend voorbeeld hiervan is de MPEG standaard in het video-domein. Deze standaard is door ISO opgesteld, maar voor gebruik ervan dient wel betaald te worden voor een zogenaamde codec.

CEN

Het European Committee for Standardization (CEN) is opgezet door de Europese nationale standaardisatieorganisaties en is daarmee de Europese evenknie van ISO. CEN stelt vrijwillige technische standaarden op die moeten bijdragen aan de doelstellingen van de Europese Unie, zoals interoperabiliteit van netwerken. Een compleet overzicht van CEN standaarden is beschikbaar op:

http://www.cen.eu/cenorm/standards_drafts/onlinecataloguewithlinkstomembers/index.asp

ECMA

ECMA International (ECMA) faciliteert de totstandkoming van een brede range van wereldwijde ICT standaarden en wordt gedreven vanuit de aanbiederszijde. Een actueel overzicht van ECMA

⁴ In afwijking van de overige genoemde standaardorganisaties is het Open Geospatial Consortium niet betrokken geweest in het genoemde Deense rapport, maar afkomstig uit deskresearch.

⁵ "Reasonable and non-discriminatory"

standaarden is beschikbaar op: <http://www.ecma-international.org/publications/standards/Strindex.htm>

ETSI

ETSI is een door de Europese Commissie erkende Europese standaardisatieorganisatie die met name actief is op het vlak van telecommunicatie en IT standaarden. Een actueel overzicht van de ETSI standaarden is beschikbaar via: <http://www.etsi.org/WebSite/Standards/Standard.aspx>

Voorbeelden van standaarden van ETSI zijn GSM en DECT.

ISO

ISO (International Organisation for Standardization) is een netwerk van 157 nationale standaardisatieorganisaties, met deelnemers vanuit zowel de overheden als vanuit aanbieders.

Een actueel overzicht van ISO standaarden is te vinden op:

http://www.iso.org/iso/iso_catalogue.htm

ITU

ITU (International Telecommunication Union) is een organisatie van de Verenigde Naties die zich bezighoudt met Telecommunicatie en IT, met de nadruk op radiocommunicatie, standaardisatie en ontwikkeling. Een actueel overzicht van de ITU standaarden ('recommendations') is te vinden op:

http://www.iso.org/iso/iso_catalogue.htm

NIST

NIST (National Institute of Technology and Standards) is een onderdeel van het Amerikaanse ministerie van Economische Zaken, waar o.a. ICT standaarden worden ontwikkeld ter bevordering van de innovatie in de VS. Een overzicht van NIST ICT standaarden is te vinden op:

<http://ts.nist.gov/Standards/its.cfm>

OASIS

OASIS (Organization for the Advancement of Structured Information Standards) is een not-for-profit consortium dat streeft naar het opstellen van open standaarden voor de 'global information society'.

Een actueel overzicht van de OASIS standaarden is te vinden op: <http://www.oasis-open.org/specs/index.php>

OMG

OMG (The Object Management Group) is een not-for-profit consortium vanuit de computerindustrie en stelt standaarden op o.a. op het vlak van middleware. Een actueel overzicht van OMG

standaarden is beschikbaar via: http://www.omg.org/technology/documents/spec_summary.htm

IETF

De IETF (Internet Engineering Task Force) is een internationale 'community' van specialisten op het gebied van internet architectuur en de werking van het internet. Het standaardisatieproces van de IETF laat zich kenmerken door de vraaggestuurde en, in vergelijking met meer formele standaardisatieorganisaties, snelle aanpak. Veel van de IETF standaarden zitten tegenwoordig verwerkt in een veelheid van producten en leveren een grote bijdrage aan interoperabiliteit en

leveranciersafhankelijkheid. In tegenstelling tot de hierboven beschreven organisaties stelt de IETF geen eisen ten aanzien van intellectueel eigendom. Dat wil niet zeggen dat deze organisaties geen open standaarden beschikbaar stellen, het is aan te raden per specifieke standaard te onderzoeken hoe wordt omgegaan met het intellectuele eigendom. Een actuele vindplaats van IETF standaarden is te vinden op: <http://www.ietf.org/index.html>

De IETF is verantwoordelijk voor breed verspreide en gehanteerde internetstandaarden zoals FTP (RFC 959), TCP (RFC 793) en UDP (RFC 768).